Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei-Sruogienei, 1928-06-16, iš Būgių – į Kauną

Šeštadienio vakar.

Šeštadienio vakar.

Mylimas Vanduk,

Tu turbūt supykai vakar ant manęs už paskalbėjimą telefonu, kad aš taip kalbėjau. Bet vakar ne visai gerai išėjo. Klima [1] buvo Viekšniuose, o paskum ir aš turėjau važiuoti, Biržiškai [2] žinojo, kad aš esu Viekšniuose, bet aš nebuvau užėjęs – per daug „противно“. Atvažiavau į paštą anksčiau negu 1 val. – pradėjo skambinti į Kauną – neprisiskambino. Pagaliau – jūs [3] su Kaziu [4] iššaukėt, bet pašto viršininkas pakvietė jau kalbėt telefonu į savo raštinę (ne į būdelę), aš čia buvau jau kalboje suvaržytas ir dar labai blogai tave girdėjau. Ir negalėjau tau pasakyti, ką manau.

Kad jis dabar pasakytų Mykolui apie Palangą [5], žinoma, aš nieko prieš tai negaliu gi turėti, – aš neturiu gi teisės varžyti Šilkarskį [6] duotą žodį. Bet aš jau matau, į kokią velniavą – naują – jisai mane įpins! Juk neišvengiamai kils klausimas: iš kur jis sužinojo? Kodėl anksčiau jis nepasakė? Ir paaiškės, kad kaltas – aš! To nepaslėpsi! Ir dar daugiau. Aš įtariu (žinių dar neturiu), kad jis jau pasakė būdamas Viekšniuose. Kai buvo Būgiuose, jis man sakė, kad reikia pasakyti Myk-lui [7]. Aš jam pasakiau, kad jeigu sklypas bus šalia Br-os [8], tai man ir sklypo nereikia. Kaipgi, sako, Vaclovui [9] nepasakyti? Vaclovui, sakiau, aš viską atiduočiau, bet Vaclovas, turėdams sklypą jau Kaune, Palangoj negaus, o aš iš jo negaliu gi reikalauti, kad jis Myk. – nepasakytų. Liko labai nepatenkintas. Tuomet jis siūlo man, kad paduokim esą kartu prašymą (dar Krėvė [10] ir Andrius [11]) – greičiau gausim. Aš pasakiau, kad aš jau prašymą išsiunčiau Andriui. Pamatė jis ant stalo mano laišką Andriui – vėl klausia: ar ne čia tik mano prašymas. Sakiau, kad ne. Faktinai gi buvo. Bijau, kad tai taip pat sužinos. Pridirbs naujų pletkų. Su Mykolais [12], o gal ir su visais Biržiškomis išeis tokia velniava, kokios dar nebuvo. Vakar taip aš jį keikiau, kaip dar nieko pasauly. Prikibo kaip cholera, [1r] // [1v] // gyvenimo dėl jo nebėra! Rodos, kad aš jį pradėsiu nekęst ne mažiau, kaip ir Bronką. Pletkai – neišvengiami, prie to reikia ruoštis. Aš jau ir Būgiuose turėjau perspėti. Dėl pletkų perspektyvos Būgiai, žinoma, palaikys mūsų pusę, bet Tėvas [13] jautėsi įžeistas, kad apie Palangą jam seniau nepasakėm. Man buvo baisiai nesmagu. Čia meluot aš negalėjau, turėjau teisybę sakyt. Ir Tėvas turėjo pagrindo įsižeisti. Tai jau pirmas vaisius. Kada gi išsigelbėsiu nuo jo to prakeikto prieteliškumo! Piktinas, kad Račkauskas [14] jo recenzijos prašė! O jis kaip padarė su manim dėl recenzijos?!

Tu turbūt pyksi ant manęs, kad aš keikiaus. Bet aš visą naktį galėčiau keikti – ir vis tiek viso apmaudo neišliečiau. Man negaila, kad jis Mykol. pasakys ir ten sklypą gaus, bet man neišpasakytai pikta, kad jis mane įvels į naują istoriją, kuri bus negražiai išpūsta, ir aš neturėsiu pasiteisinimo. Tiek to, – suk jį galas.

O Būgiuose pasitaisęs ūpas pablogėjo. Kviečius jau senai suvežė. Nupjovė daug avižų, miežių. Dobilai – tvarkoj. Dabar trys dienos nebelijo, barometras aukštai. Bet dabar dvi dieni kūlė jau: rugiai labai maža tebyrėjo. Bus vos apie 220 pūdų. Kviečiai byra geriau. Jau iškulta 140 pūdų, o dar apie 350–450 pūdų bus. Bet dėl rugių – blogas ūpas, žinai, kaip esti Būgiuose, – tai labai atsiliepia į viską… Ir man negerai daros. Aš dirbu – stengiuosiu darbe užsimiršti, vėl – nemigos naktys.

Daliukas [15] – sveikas. Kuliant – žinoma, prie mašinos. Ant šiaudų. Nuo pat ryto. Ant vežimų. Pavargus, daugybė įspūdžių. Dabar aš rašau, o ji miega, bet vis sapnuoja, per sapną kalba: „Vai,

Jėzau, kur tu lendi? Eik čia, imk“, – ir t. t. Juokingas vabalas. Murzina šiandie buvo kaip maišas. Vakare ją Klima išskalbė. Gražiai, tvarkoj, mandagi buvo. Buvo kiek viduriukai sugedę, – pasitaisė. Kelias dienas skundės dantukais, bet šiandie jau nebesiskundė. Tai čia sučiaudo kiek, sukosėja, – bet mažmožiai. Žinai, naujas savumas pas ją atsirado. Kai ji ką pasakoja, su ranka pradeda gestikuliuoti, – tarytum ji vaizdą piešia kaip oratorius. Aš jai nieko dėl to nesakiau. Ji pati nepastebi. Tik akys dega, ir taip nori įtikinti, padaryti aiškiau. Bet tas gestikuliavimas – toks juokingas, tai ne beždžioniavimas, bet kažkoks intuityviškas apsireiškimas. Aš porą kartų pastebėjau ir man juokinga pasidarė. [2r] // [2v] // Ji man gyvent neduoda – vis kad rašyčiau tau ir Petronei [16] laišką. O vakar, kai važiavau į Viekšnius ir pasakiau, kad su Tavim kalbėsiu – apsikabino apie kaklą – ir ašaros: „Pasakyk mamai…“ Ką – ir aš pats nebežinau. Grįžau, klausė, ar pasakiau. Vėl ašaros. Myli širdelė. Mes su ja labai gerai. Tiktai – kai dirbu – nervai mano taip įtempti, sunku man prie jos prisitaikyti, o būnant su ja – galvoti ji neduoda. Bet vis tik kėgliais žaidžiam.

O ką tau apie save pasakyti? Ką aš žinau! Taip pat viskas. Tik dūšioje baisiai liūdna. Ypač po vakarienei, kai aš vienas-vienas. Iki vidunakčio, iki apyaušrio. Turbūt aš jau baisiai senti pradėjau. Seniau man kažkaip ramiau buvo pasauly. Dabar – kažkoks noglas širdy. Aš, rodos, retai kada saiką težinojau, bet dabar – rodos, tik kraštutinumus bežinau. Viskas – iki galo, išsemti, ištuštinti, tarytum dūšia būtų kokia tai bedugnė, kurios niekuomet nepripilsi. Nebesustos mintis pusiaukelėj, ir liūdesys nebeatsikvėps neapsvaiginęs. Gal todėl, kad aš taip daug tyliu dabar… Kai tu esi, mano tylėjimas kitas. Rodos, be žodžių – liūdėjimas išslenka iš dūšios, o dabar – viskas joje pasilieka, kaip vis tirštėjantis sūrimas.

Baisiai noriu juo greičiau važiuoti į Kauną. Ten darbas gal įvairesnis, gal lengviau bus…

Tu turbūt taip nepasiilgsti, tiesa? O aš!.. Bet ką aš čia Tau pasakysiu! Man baisiai liūdna!

Tu parašyk, kada galima važiuoti į Kauną, – ir juo greičiau, juo man meiliau bus [17].

Labanaktis, Vanduk.

Bučiuoju Tave ir myliu.

Tavo Bal [3r] // [3v] //

KOMENTARAI

[1] Klementina Kopystinskaitė, Kazimiero Daugirdo pagalbininkė Būgiuose.

[2] Vaclovas Biržiška, Viktoras Biržiška, Mykolas Biržiška.

[3] Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997), Lietuvos universiteto istorijos studentė.

[4] Kazimieras Sruoga (1899–1974), jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1928 m. Berno universitete Šveicarijoje rašė mokslinį darbą, už kurį po metų gavo ekonomikos mokslų daktaro laipsnį. Vasarą ilsėjosi Lietuvoje.

[5] Balys Sruoga sklypo Palangoje neįsigijo. Neišliko su šiais planais susijusi dokumentacija.

[6] Vladimiras Šilkarskis (1884–1960), filosofas. 1921–1940 m. Lietuvos universiteto (vėliau Vytauto Didžiojo universiteto) graikų kalbos ir literatūros istorijos, antikinės kultūros istorijos dėstytojas.

[7] Mykolas Biržiška (1882–1962), literatūros ir kultūros istorikas, Lietuvos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto profesorius.

[8] Bronka (Vandos Sruogienės pateiktas visas asmenvardis), nenustatytas asmuo.

[9] Vaclovas Biržiška (1884–1956), kultūros istorikas, teisininkas, 1928 m. Lietuvos universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės docentas, Humanitarinių mokslų fakulteto sekretorius, universiteto bibliotekos direktorius.

[10] Vincas Krėvė (1882–1954), rašytojas. 1928 m. Lietuvos universiteto profesorius, visuotinės literatūros istorijos dėstytojas, Humanitarinių mokslų fakulteto dekanas.

[11] Andrius Oleka-Žilinskas (1893–1948), aktorius, režisierius, artimas Balio Sruogos draugas. 1924–1929 m. Maskvos II Dailės teatro aktorius. 1925–1929 m. Maskvos konservatorijos vaidybos dėstytojas.

[12] Mykolai: Mykolas Biržiška, Bronislava Biržiškienė (1879–1955), visuomenininkė, Mykolo Biržiškos žmona.

[13] Kazimieras Daugirdas (1865–1946), Būgių ūkininkas, 1922–1933 m. Medemrodės girininkas.

[14] Merkelis Račkauskas (1885–1968), literatūros tyrinėtojas, vertėjas.

[15] Dalia Sruogaitė, trejų metų Balio Sruogos ir Vandos Daugirdaitės-Sruogienės dukra.

[16] Petronėlė Savickaitė (g. 1907), 1924–1935 m. Sruogų namų šeimininkė.

[17] Vanda Sruogienė Kaune priiminėjo svečius iš užsienio, todėl negalėjo atvykti į Būgius: „Baly mano! Gavau Jūsų laiškus ir taip ilgu pasidarė! Kaip aš Jūsų laukiu! Bet nevažiuokit anksčiau, kaip ketvirtadienį, nes švedai gal tik trečiadienį išvažiuos. Žinoma, jei dėl oro ar kelio reikėtų – važiuokit ir anksčiau. Jau mano kambarys sutvarkytas, Dalės bus gatavas rytoj, bet – dar daug darbo. Vakar išvažiavo Šeiniai, abu likusiu inžinieriu sukišau į Tavo kambarį – jiem telefonas reikalingas ir stalas, ir t. t. Tvarkau, tvarkau… rankas ir kojas skauda, galva apsvaigus…“ (Vandos Sruogienės laiškas Baliui Sruogai, iš Kauno – į Būgius, po 1928-02-15, rankraštis, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 859, Nr. 3, l. 1r).